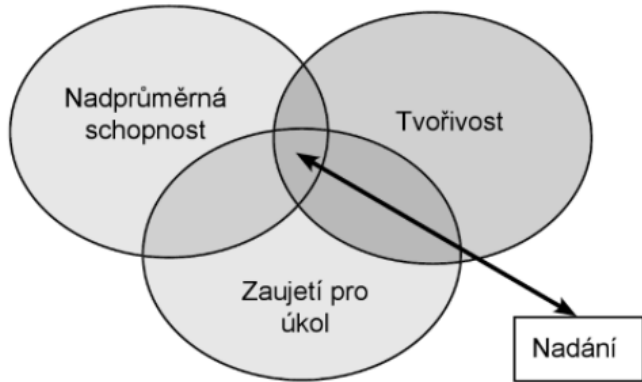
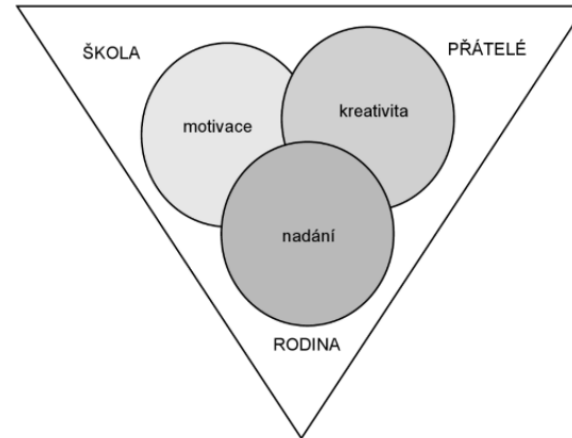

- Nadání a jeho rozvoj (NaRo)

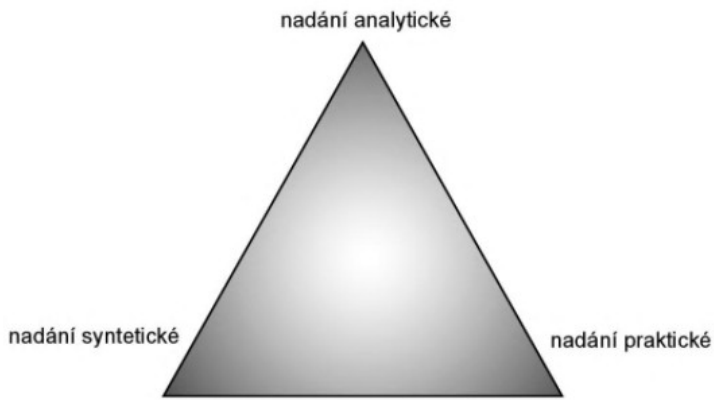
- Druhy nadání
- Modely nadání

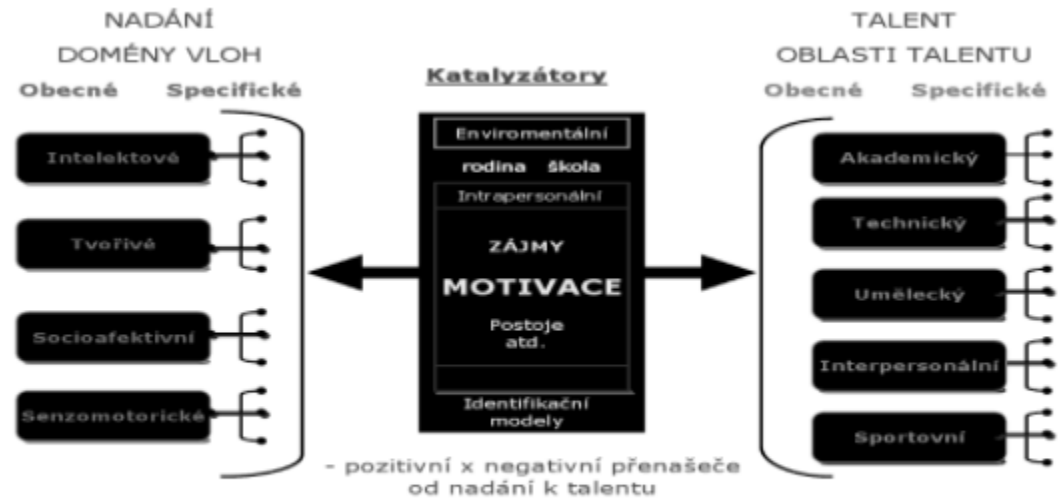
Tříkrhový model nadání (Joseph Renzulli, USA)

Trojhranný model nadání (Franz J. Mönks, Nizozemi)

Triarchický model nadání (Robert J. Sternberg, USA)

Diferencovaný model nadání a talentu (Francoys Gagné, Kanada)

- Biologická linie

- Galton

Druhy nadání

Základní klasifikace:

- a) Horizontální – podle druhů činností, ve kterých se nadání projevuje (matematické, hudební, výtvarné apod.)
- b) Vertikální – podle stupně aktuálního stavu: manifestované (aktuální) nebo latentní (potenciální)

Podle Hříbkové, 2009

Druhy nadání

- Akademické – školní předměty
- Tvořivé
- Vůdčí
- Umělecké
- Intelektové, např. R. J. Sternberg rozlišuje 3 druhy: analytické, syntetické (tvořivé), praktické)

Přehled nejčastěji užívaných modelů nadání

Modely

- 1. zaměřené na schopnosti (Terman)**
- 2. zaměřené na výkon (Renzulli)**
- 3. zaměřené socio-kulturně (Tannenbaum)**
- 4. diferencování nadání a talentu**

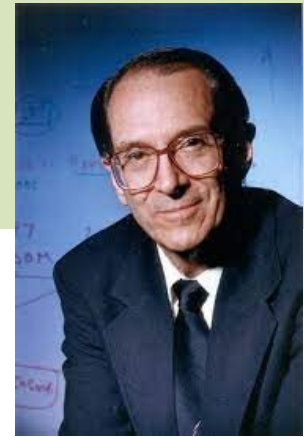
1. Modely zaměřené na schopnosti

Myšlenka:

- duševní (intelektuální) schopnosti lze zjistit již v raném věku dítěte
- v průběhu života se podstatně nemění; tj. že schopnosti jsou stabilní. Dle příznivců tohoto pojetí nacházejí časně rozeznané vysoké duševní schopnosti svá vyjádření ve zvláštních výkonech často až v dospělém věku.

1. Modely zaměřené na schopnosti

Lewis M. Terman

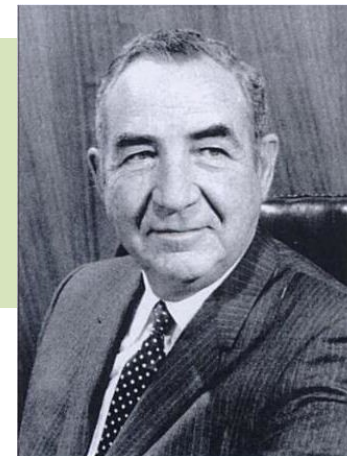

- Motivace - eugenika
- Longitudiální výzkum
- 1500 vysoce nadaných, IQ min 140
- K identifikaci „nadaných“ použil test (autor) Standord – Binetova testu inteligence (r. 1916)
- Intelligence dědičně determinovaná
- Kritika – podnětné prostředí dětí výzkumu; spokojenost v manželství
- Zkoumání téměř až do smrti (1956), pokračování žáci

1. Modely zaměřené na schopnosti

Sidney Persy Marland

- Nadané a talentované děti jsou ve skutečnosti deprivovány – zvláštní potřeby; vhodná vzdělávací opatření jako součást federálního školství USA v 70. letech 20. století
- Důraz na indentifikační procesy pro zařazování nadaných do vzdělávacích programů (dříve důraz na úspěšnost ve všech testovaných oblastech)

2. Modely zaměřené na výkon

- Zdůrazňují činitele, kterých je zapotřebí pro **manifestaci** nadání
- Rozdíl mezi vlohami a realizací vloh
- Důraz na přenos „vloh do výkonu“
- Samotné vlohy a potenciál pro vysoký výkon nepovažují většinou za dostatečný
- Nepodnětné prostředí může zapříčinit nerozvinutí vloh
- Užívání pojmu „mimořádně výkonný žák“
- Role vzdělavatelů, rodičů

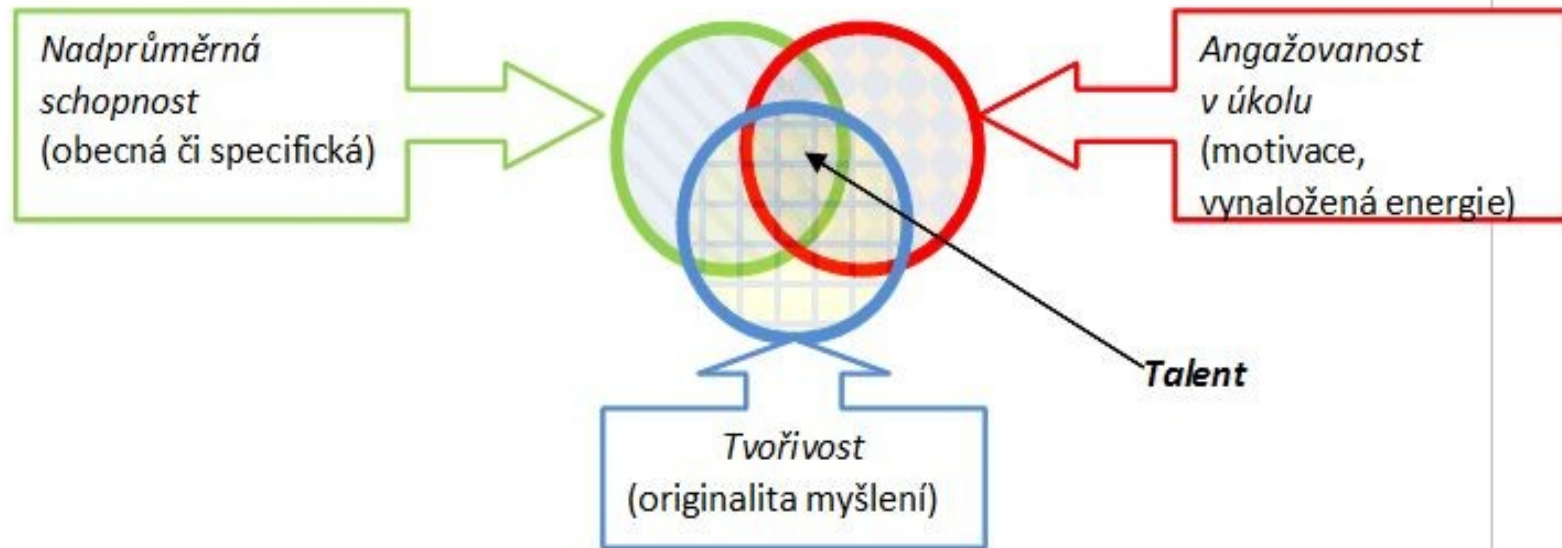
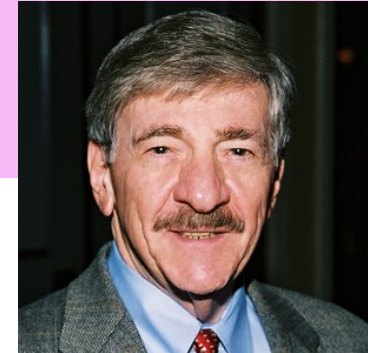
Poznámka:

Vloha (předpoklad) – adekvátní podněty – rozvinutí potenciálu

až 50% potenciálně vysoce nadaných dětí nedostane podněcování a odpovídající výchovu

2. Modely zaměřené na výkon

- **Joseph Renzulli**

• Joseph Renzulli

Vlastní koncepce nadání – tzv. nadané chování.

Nadání - součinnost tří základních složek v harmonii.

Nejproduktivnější osoby nejsou nutně *jedničkáři*

Vysoké intelektuální schopnosti: 12-25 % populace

Provázanost faktorů formující nadání a ovlivňující výkon

1. dimenze: nadprůměrná všeobecná schopnost (paměť, získávání informací, integrace zkušeností, numerické, verbální a prostorové usuzování). Ekvivalent k IQ
2. dimenze: originalita myšlení, evaluace, flexibilita
3. dimenze: množství energie, vytrvalost, oddanost práci

Tvořivost tlumí: direktivní řízení, stereotypy, tendence ke konformitě

• Franz J. Mönks

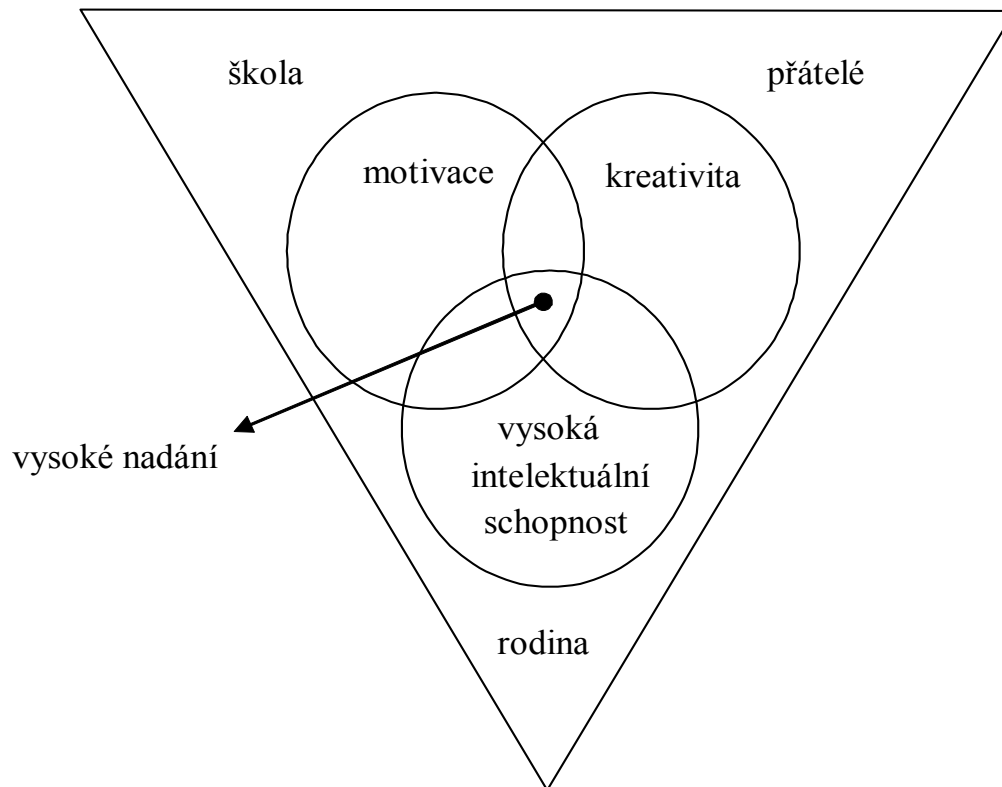
- Vychází z Renzulliho modelu, ale vytýká konceptu silné zaměření na osobnostní rysy a absenci sociálního kontextu.
- Nahrazuje Renzulliho
  - *angažovanost v úkolu* **motivací** zahrnující riskování, očekávání a schopnost plánování
  - *všeobecné nadprůměrné schopnosti* – intelektuální schopnosti (5-10 % populace nadaní jedinci; Renzulli hranice 15-25 %)
- Koncept se skládá ze dvou triád:
  - a) osobnost
  - b) prostředí

2. Modely zaměřené na výkon

- **Franz J. Mönks**

Triadický model nadání

= model vzájemné závislosti

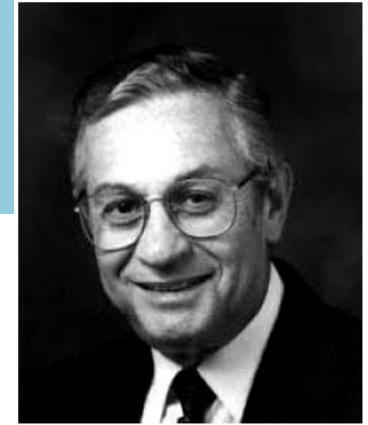

3. Modely zaměřené socio-kulturně

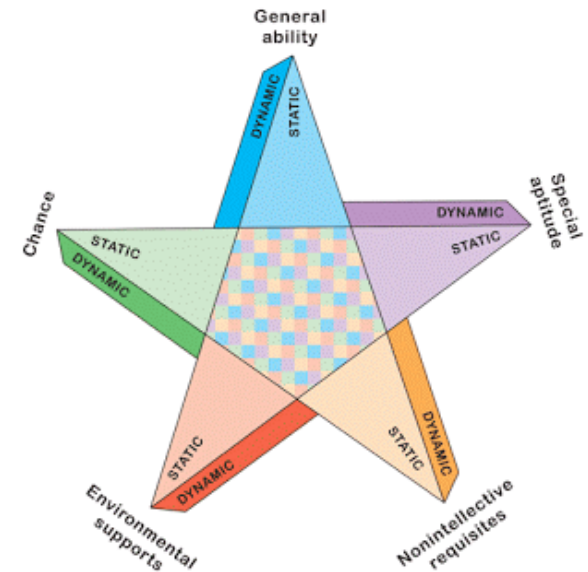
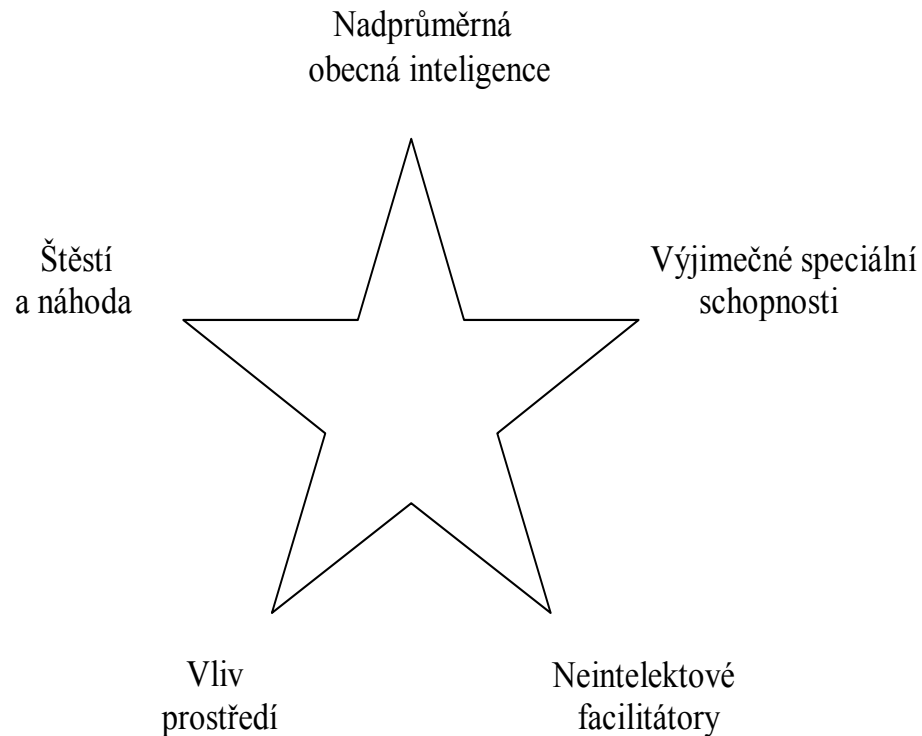
- Rozvinutí nadání – vhodné spolupůsobení faktorů individuálních a sociálních
- Vhodná aplikace u socio-kulturně znevýhodněných dětí
- Upozornění na úskalí: politická a hospodářská situace „...když se vzdělávací politika země soustředí např. jen na skupinu průměrných a slabších, budou nadaní a vysoce nadaní žáci ve školách dostávat málo možností podněcujících nadání“
(podle MÖNKS, YPENBURGEROVÁ)

3. Modely zaměřené socio-kulturně

- **Abraham J. Tannenbaum**

Hvězdicovitý model talentu

• Abraham J. Tannenbaum

Pět faktorů spolupůsobení na výkonovou složku nadání, jeho rozvoj

- a) Všeobecná schopnost, obecná intelektová schopnost – souvisí s úrovní obecné inteligence, která se odráží ve všech typech nadání. Stanovuje určitou nadprůměrnou min. hranici inteligence, která dopomáhá jedinci ke kvalitním výkonům.
- b) Specifická schopnost (speciální schopnost) – schopnost výjimečného výkonu v dané oblasti
- c) Neintelektové (facilitující) faktory – individuální charakteristiky osobnosti – sociální, emocionální složka, motivace, kreativita, sebevědomí, disciplína, přizpůsobení se
- d) Faktor prostředí – vliv rodiny, škol, přátel atd.
- e) Faktor šance, šťastná náhoda – být ve správný čas na správném místě

Skutečný talent se projevuje až v dospělosti vynikající úrovní výkonu, pozitivními vzory pro společnost nebo produkcí nápadů, které transformují společnost.

4. Modely diferencování nadání a talentu

- existují přirozeně snadné vzory chování, které nejsou výsledkem systematického tréninku v dané oblasti činnosti, což je pozorovatelné např. u malých dětí, kde je možnost systematické přípravy nerealizovatelná, nebo u dospělých, kteří zkoušejí určitou činnost poprvé
- odlišení pojmu talent, nadání

- **Francis Gagné – předpoklad modelu**

Nadání x talent – mělo by být exaktně rozlišováno

Přeměna daru (nadání) v talent

Nadání – nesystematické, přirozené rozvíjení schopností (intelektuální, kreativní, socio-afektivní, senzomotorické, ostatní)

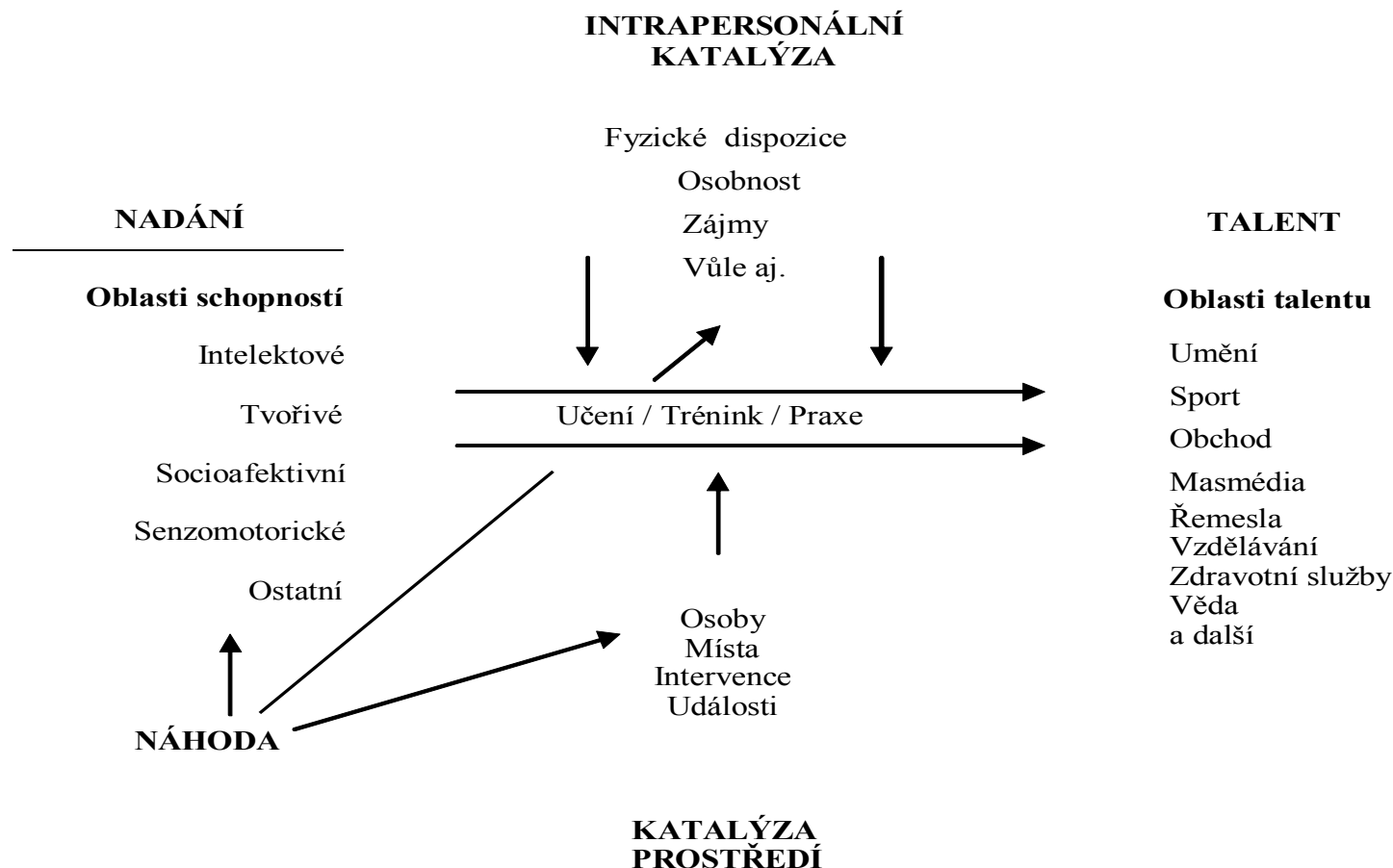
Talent – **systematicky** rozvíjené schopnosti, které vytváří odbornost v určité oblasti. Velkou roli hraje prostředí.

Rozvoj schopností je urychlován, katalyzován

4. Modely diferencování nadání a talentu

Francoys Gagné

- diferenciální model talentu a nadání (DMGT)

5. Modely kognitivních složek (kognitivní modely)

- Zaměřují se na **procesy** zpracování informací (směr od 2. pol. 20. století)
- Oblast zájmu:
  - čím se liší (kvalitativní rozdíly) např. vysoce nadané děti ve svém způsobu přijímání a zpracování informací od dětí průměrně nadaných
  - důležitý není ani tak výsledný, konečný produkt, ale spíše cesta k němu
- Kladení důrazu na IQ měření i QI (kvalita zpracovaných informací)
- Studium kvalitativních rozdílů v informačních procesech, porovnání nadaného dítěte s průměrně nadaným dítětem.
- Klíčovým se stává způsob, cesta k cíli, nikoliv cíl (konečný produkt)
- Hermann Ruppel zjišťovat místo IQ navrhuje QI (kvalita informací)

5. Modely kognitivních složek (kognitivní modely)

• Robert J. Sternberg

Triarchická teorie

= multidimenzionální konstrukt; komponentová subteorie

- zpochybňuje měření inteligencími testy, protože nejsou schopny měřit míru uplatnění jedince v adaptaci na nové a neznámé situace
- nedostatek běžně užívaných testů inteligence: měří pouze jednu z více složek inteligence (stejně jako např. Gardner)
- popisuje **inteligenci jako schopnost učit se ze zkušenosti**, dobře uvažovat, pamatovat si podstatné informace a dobře zvládat požadavky každodenního života.
- definuje tři druhy nadání: analytické, syntetické, praktické
- úspěchu je dosaženo jen vyvážeností mezi těmito 3 složkami
- Poznámka: kniha R. J. Sternberg: Úspěšná inteligence

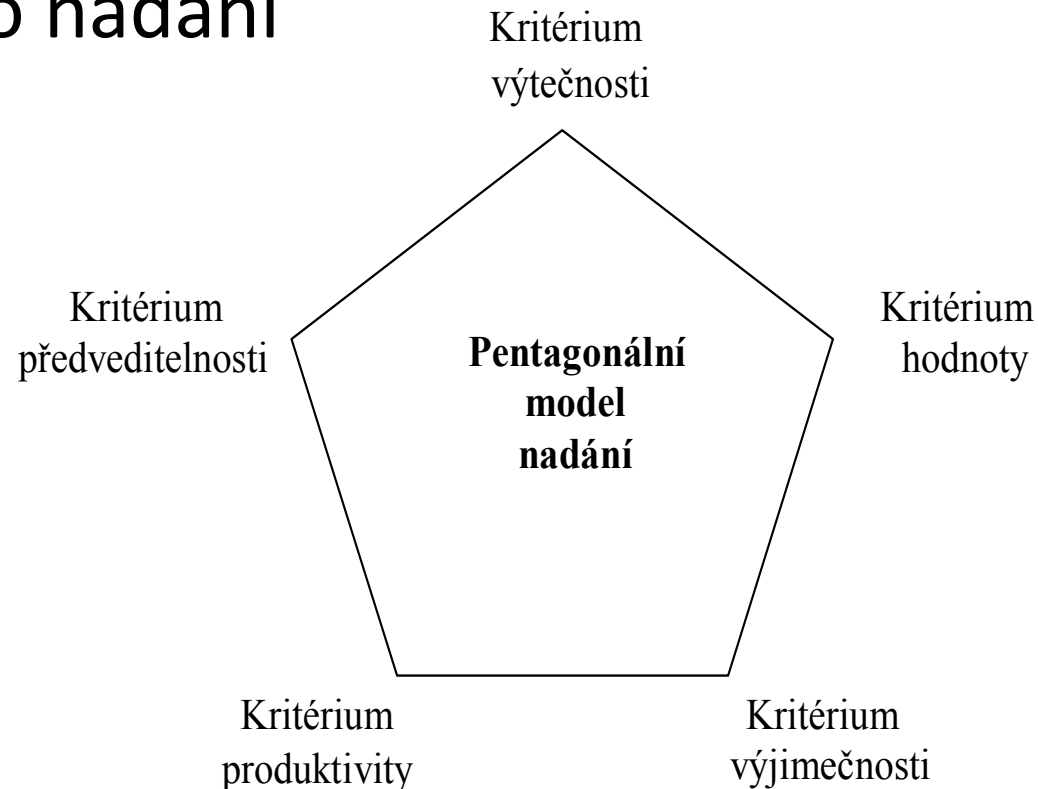
- **Robert J. Sternberg**

- **Analytické nadání** umožňuje rozebrat problém a rozumět jeho částem. Lidé s analytickým nadáním jsou úspěšní v klasických inteligenčních testech (klade se důraz na porozumění textu, řešení logických matic, analogie, rychlost úsudku aj.)
- **Syntetické nadání** patrné u jedinců dobře zvládající adaptaci v nových situacích. Nemusí vynikat v IQ testech, spíše často vidí v zadání hlubší souvislosti, které ostatní nevnímají
- **Praktické nadání** zahrnuje aplikaci jakýchkoli analytických či syntetických schopností do praxe

- **Robert J. Sternberg**

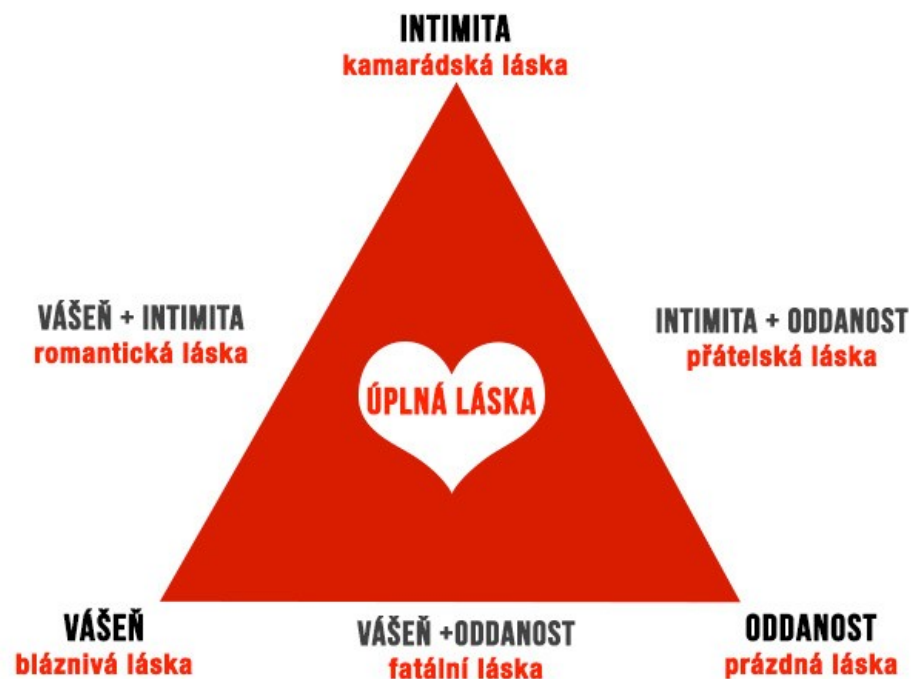
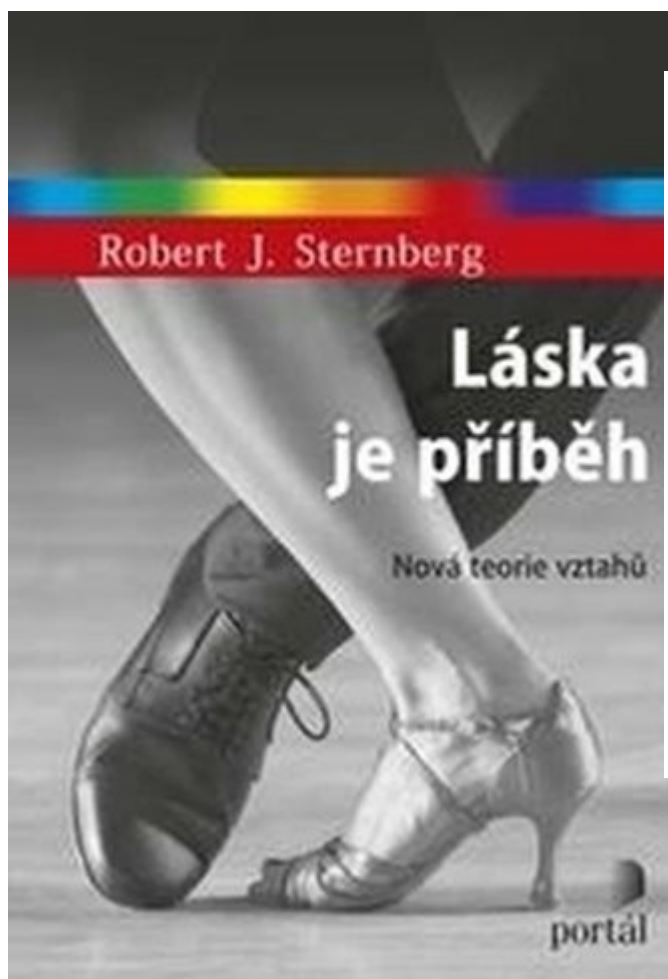
Pentagonální model (1993) rozvoje intelektového nadání

- **Robert J. Sternberg**

- **Láska jestliže (podmíněná)**, musí se zasloužit, vyžaduje spoustu úsilí
- **Láska protože (chci ...)**, hrozba konkurence, pochybností, jak dlouho vydrží atd.
- **Láska bez podmínek (miluji tě a tečka)**
- *odevzdávám se tobě a přijímám tě za manželku (manžela). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti (manželský slib)*
- *Láska je aktivní péče o život a růst toho, koho milujeme (Erich Fromm)*

Každá ze složek se určitým způsobem vyvíjí v čase.

- **Robert J. Sternberg**

Taxonomie intimity, vášně a závazek (Sernberg, 1986, str. 123)

	Intimita	Vášeň	Závazek
Lhostejnost (Nonlove)	-	-	-
Náklonnost (Liking)	+	-	-
Zamilovanost (Infatuated love)	-	+	-
Romantická láska (Romantic love)	-	-	+
Platonická láska (Empty love)	+	+	-
Věrná láska (Companionate love)	+	-	+
Pošetilá láska (Fatuous love)	-	+	+
Dokonalá láska (Consummate love)	+	+	+